

Мисливий В. А.

д.ю.н., професор ФСП НТУУ «КПІ»

СТАН, ДЕТЕРМІНАНТИ ТА ЗАПОБІГАННЯ ЗЛОЧИННОСТІ В УКРАЇНІ НА ПОЧАТКУ ТРЕТЬОГО ТИСЯЧОЛІТТЯ

Аналіз офіційної статистики показує, що в Україні щорічно реєструється близько півмільйона злочинів (у 2011 році – 515833, 2012 – 443665, 2013 – 563560). У структурі злочинності переважають такі злочини: проти власності (60,0 %); проти особи (13,0 %); проти порядку обігу наркотиків (6,0 %); проти авторитету органів державної влади, органів місцевого самоврядування та об'єднань громадян (4,4 %); проти безпеки руху та експлуатації транспорту (3,4 %), а також службові злочини (2,9 %); злочини проти виборчих та інших особистих прав і свобод людини (2,6 %); злочини у сфері господарської діяльності (2,0 %). Близько 1,0 % припадає на злочини: проти статевої свободи та статевої недоторканості особи; проти волі, честі та гідності особи; проти довкілля; проти правосуддя та безпеки виробництва.

Лише 0,1 % усіх злочинів – це діяння у сфері використання електронно-обчислювальних систем і мереж електрозв'язку; проти миру, безпеки людства і міжнародного правопорядку та військові злочини.

Кримінологічна географія показує, що понад 50,0 % злочинів вчинюється в Донецькій, Дніпропетровській, Харківській, Луганській областях, Києві, Запорізькій, АР Крим та Одеській області, а найменше, близько 9,0 %, – у Волинській, Івано-Франківській, Рівненській, Закарпатській, Тернопільській та Чернівецькій областях.

В Україні переважає міська злочинність, що передусім обумовлено більшим сегментом міського населення (69,0 %), при цьому близько половини всіх злочинів (47 %) вчинюється в обласних центрах. Негативною особливістю є зростання кількості злочинів, вчинених у громадських місцях.

Небезпечною у структурі злочинності слід відзначити відсутність тенденції до зниження кількості тяжких та особливо тяжких злочинів. У середньому їх питома вага складає близько 28,0 %. Водночас динаміка злочинів середньої тяжкості також показує їх незначне збільшення.

Серед виявлених злочинців біля 68,0 % були працездатними, однак не працювали і не навчались на момент вчинення злочинів. При цьому неповнолітні частіше вчиняють корисливо-насильницькі злочини та злочини проти особи: вимагання, грабежі, розбійні напади, крадіжки, хуліганство та зґвалтування.

Високим зберігається кількість діянь, вчинених особами, які раніше скоювали злочини – в середньому до 30,0 %.

Негативною залишається динаміка злочинів, вчинених групою осіб, питома вага яких у структурі злочинності становить біля 7,0 %. Статистика показує зменшення кількості виявлених організованих груп та злочинних

організацій – 185 у 2013 році, а також переважний склад цих угруповань до трьох осіб. Для організованої злочинності характерно вчинення корисливих посягань, наркозлочинів, а також привласнення, розтрати майна або заволодіння ним шляхом службових зловживань, хабарництва, підроблення документів тощо.

Організовані злочинні угруповання корисливо-насильницької спрямованості часто вчиняють діяння, пов'язані з незаконним обігом зброї, бойових припасів та вибухових речовин. Зафіксовано зростання виявлених випадків торгівлі людьми та легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом.

Разом з цим, деякі показники офіційної статистики дають підстави для критичної оцінки відображення реального стану злочинності в Україні, зокрема, «благополучної» кримінальної ситуації у сферах економічної та господарської діяльності, здійсненні правосуддя та правоохоронної діяльності, охорони довкілля та деяких інших.

Враховуючи узагальнення та аналіз кількісно-якісних показників рівня, структури, динаміки, географії та інших кримінологічних факторів злочинності, вважаємо, що основними детермінантами злочинності в Україні можна визначити:

- трансформаційні процеси, пов'язані з докорінною зміною суспільних відносин та переходу до ринкової економіки;
- значне економічне і соціальне розшарування окремих верств населення, його зубожіння та зростання безробіття;
- виклики, пов'язані з труднощами формування молодих демократій на пострадянському просторі;
- негативні явища, обумовлені світовою глобалізацією, вплив соціально-економічних криз та поширення паростків транснаціональної злочинності;
- відсутність об'єднуючої національної ідеї, консолідації регіонів та українського народу;
- процеси постійного протистояння у боротьбі за владу та політична нестабільність у державі;
- поширення корупції та зрощення криміналітету з органами державної влади та органів місцевого самоврядування;
- лобіювання окремими угрупованнями в органах державної влади економічних, бізнесових та інших корпоративних інтересів;
- диспропорції у соціально-економічному розвитку окремих регіонів;
- відсутність сформованого громадянського суспільства, стан його аномії і правового нігілізму, недовіра до закону, судових та правоохоронних органів.

У цьому контексті в рамках проголошення чергової спроби реформування судової влади, системи кримінальної юстиції і правоохоронних органів в

Україні є невідкладним створення та розбудова державної системи запобігання злочинності. За час незалежності державна влада, незважаючи на складну криміногенну ситуацію в країні, обумовлену вищевказаними детермінантами, не вжила необхідних організаційних, правових та інших відповідних заходів щодо створення зруйнованої радянської системи протидії злочинності.

У країні на сьогодні відсутній окремий спеціалізований державний орган, завданням якого має бути розроблення і впровадження заходів боротьби зі злочинністю, їх координація серед усіх суб'єктів профілактичної діяльності в масштабах держави. Іншим завданням є створення та прийняття відповідного законодавчого забезпечення превентивної діяльності державної системи запобігання злочинності та відповідної національної стратегії.